

Dato: 23. september 2019 Fra/til: 1100-1300
Referent: Emma Helen Rasmussen Møteleder: Monica Mæland
Saksnr.: 11/2714
Til stede: Kommunal- og moderniseringsminister Monica Mæland
Arbeids- og sosialminister Anniken Hauglie
Statssekretær Thorleif Fluor Vikre, KMD
Politisk rådgiver Fredrik Tronhuus, ASD
Politisk rådgiver Kristoffer Aardal Hanssen
Anne-Rita Anddal, Leieboerforeningen
Ann-Kirsti Brustad, Bikuben - Regionalt brukerstyrt senter
Cathrine Austrheim, Aleneforeldreforeningen
Carl Eliassen, Marborg
Christoffer Lian, Spillavhengighet Norge
Ellen Bachmann, Batteriet Oslo
Tea Skogsrud, Batteriet Oslo
Ann Ingeborg Hjetland, KMD/Bolig- og bygningsavdelingen
Benedikte Endresen, KMD/Bolig- og bygningsavdelingen
Ragnhild Dahle, KMD/Bolig- og bygningsavdelingen
Øyvind Opland, ASD/Velferdspolitisk avdeling
Emma Rasmussen, ASD/Velferdspolitisk avdeling

Fraværende:

Kopi:

Referat fra møte 23. september i Kontaktutvalget mellom regjeringen og representanter for sosialt og økonomisk vanskeligstilte

1. Velkommen og innledning

Statsråd Monica Mæland ønsket velkommen. Det ble tatt en presentasjonsrunde rundt bordet. Statsråden orienterte kort om den politiske situasjonen.

2. Orientering om stortingsmelding om den boligsosiale politikken

Statsråd Mæland orienterte om arbeidet med den nye stortingsmeldingen om den boligsosiale meldingen. Hun understrekte at regjeringen ønsker at arbeidet skal gjøres på en åpen og inkluderende måte. De som ønsker vil få mulighet til å gi innspill – på nett og ulike møter i løpet av året. Dette er det første av en rekke møter vi skal ha for å få innspill til meldingen. Denne uken lanserer vi en nettside for stortingsmeldingen, her vil dere finne nyhetssaker, se vår arrangementskalender og ha mulighet til å komme med innspill underveis i prosessen. Jeg vil oppfordre dere til å bruke denne siden aktivt.

Vi vet at andelen vanskeligstilte har økt. Det er om lag 170 000 vanskeligstilte på boligmarkedet i Norge, og 65 000 av disse er barn under 16 år. Barn og barnefamilier vil dermed måtte bli en vesentlig del av boligmeldingen. Forskere har dokumentert effekter av dårlige boforhold: barns skole og utdanning rammes og helsen blir dårligere. Selv om andelen vanskeligstilte har økt, har andelen bostedsløse gått ned. Dette er en god nyhet. Likevel, understrekte statsråden, er det ikke greit at noen er bostedsløse. Det eksisterer fortsatt utfordringer.

Regjeringen mener at det eksisterer gode tiltak gjennom Husbanken, og fremhever at de har styrket bostøtten og dens innretning. Man har beveget seg mot mer individstøtte heller enn støtte til den enkelte boligen. Startlån er også et viktig tiltak.

Vi vet at bolig for mange er selve grunnlaget for det å være i arbeid, gå på skole, for gode oppvekstforhold og for gode helsemessige forhold. Bolig er på mange måter hjertet i individets liv. Regjeringens mål for boligpolitikken er at alle skal bo godt og trygt. Den boligsosiale politikken skal være offensiv, og de virkemidlene vi har skal fungere best mulig.

3. Innlegg v/Samarbeidsforum

Samarbeidsforumet består av stadig flere medlemmer og organisasjoner. Per dags dato består Samarbeidsforum av 13 organisasjoner. Dette inkluderer Leieboerforeningen, Stiftelsen Rettferd for taperne, Velferdsalliansen, Spillavhengighet Norge, M.A.R.B.O.R.G., Bikuben, Wayback, KREM, RIO, Bibi Amka, Bydelsmødre, Aleneforeldreforeningen og LIN.

Visjonen er et Norge uten fattigdom og sosial ekskludering, og at alle mennesker skal ha lik tilgang til samfunnets goder. Samarbeidsforum er et landsdekkende nettverk som dekker forskjellige områder innen fattigdom og utenforskap. Verdiane er solidaritet, likeverd og empowerment. Samarbeidsforum har kompetanse på det som skjer der ute. Brukermedvirkning og "ingenting om oss, uten oss" står sentralt.

Innlegg ved Anne-Rita Anddal, Leieboerforeningen

Anne-Rita Anddal ønsket å snakke om vanskeligstilte på boligmarkedet. Hun fortalte at presentasjonen hennes først og fremst kom til å ha et Oslo-fokus, og på de som leier som er vanskeligstilte. Før hun startet med presentasjonen sin ønsket hun å gratulere med ny melding, og understrekte at det er et kjempeviktig arbeid. Det er viktig å lytte til brukerorganisasjonene – en av grunnene til at det er så mange vanskeligstilte på boligmarkedet i Norge er at de ikke blir hørt.

Det er en kjempeutfordring at kommunene ikke er lovpålagt boligsosialt arbeid. Dette gjør at det blir prosjektbasert og periodevis, heller enn kontinuerlig arbeid.

Den viktigste aktøren på boligmarkedet er leieboeren. Leieboeren er en forbuker, og særlig de som bor dårlig får lite igjen for de de betaler for. Boligen har forsvunnet ut av velferdspolitikken, og det er problematisk. Her spurte Statsråd Hauglie om hva Anddal

mente med denne uttalelsen. Andal presiserte at hun her snakket spesielt om deregulering av boligmarkedet og dyre boliger.

Andal fortsatte med å gi eksempler på leieboere som er eller kan være vanskeligstilte på boligmarkedet, inkludert uføre, sosialklienter, rusavhengige, barnefamilier under fattigdomsgrensen, og innvandrere som lever i utenforskap. Hun understrekte at Samarbeidsforum representerer disse stemmene. Sosial bærekraft handler i stor grad om å få oppfylt sine grunnleggende menneskerettigheter. I meldingen om sosial bærekraft, er boligpolitikk kun nevnt en gang – dette er for lite fokus. Kommunene har ikke råd til å drive boligsosialt arbeid. Statsråden Mæland uttrykte her at hun ikke kjenner igjen dette fra sin erfaring i byrådet i Bergen og lurte på hva Andal la i dette. Andal illustrerte med et eksempel fra bydel Sagene. Der er det store kommunale bygårder og store rusmiljø. Bydelen måtte legge ned sine kommunalboliger der fordi de ikke har til alle de sosiale utfordringene som fulgte med.

Boligopprøret er en aksjonsgruppe for vanskeligstilte på boligfeltet, og Oslo kommune har endelig lyttet etter nesten et år. Styret i Boligbygg setter seg ned for å snakke med dem, og dette er positivt.

Når det kommer til de ulike gruppene vanskeligstilte, har regjeringen jobbet godt med de bostedsløse. Likevel er det rundt 500 rusavhengige som er bostedsløse i Oslo – dette er for mange! Eksempler på dette er at folk som har sluttet på rus, hvis eneste tilbud til kommunal bolig er i rusmiljøer – det er ikke godt for dem å takke ja. Kommunal boligsektor er i krise. 35 000 personer bor kommunalt, og mange bor dårlig, trangt og utrygt. De har ikke botrygghet og låses inne i fattigdom, og barn utsettes for uheldige inntrykk.

Leieboerforeningen er positiv til stortingsmeldingen om boligsosialt arbeid, men ønsker også utvikling av en strategisk boligplan for vanskeligstilte i Oslo. Foreningen ønsker også en utredning av hvordan Oslo kommune fastsetter husleie for kommunale boliger. Andal listet så opp løsningsforslag til hvordan forbedre boforholdene til vanskeligstilte på boligmarkedet. Husleieloven og sosiallovgivningen må revideres – sosiallovgivningen er for svak, da man har svak rett til bolig utover et sted å sove for en natt hvis man bor på gaten. Videre ønsker foreningen, langsiktighet for leieboere, medvirking, å gi leieboeren et eierskap til egen bolig, heving av bostøtten, utbytteforbud for kommunale boliger, flere kommunale boliger, flere ideelle utleieryere og flere profesjonelle utleieryere. Det er viktig at leieboere føler seg trygge i boligen sin og i at det er hjemmet deres.

Andal fortsatte med å fortelle om foreningens erfaring med profesjonelle utleieryere som ser på beboere som kunder som trenger et sted som kan være et hjem for dem. Hun viste til et eksempel fra Skien, der de hadde hatt en god erfaring med tilvisningsmodellen. Hun anerkjente at selv om tilvisningsmodellen er god, er det visse utfordringer med den. Statsråd Hauglie kommenterte at tilvisningsmodellen kan være utfordrende, ettersom gruppen vanskeligstilte er en veldig sammensatt gruppe bestående av alt fra personer som har trang økonomi i en periode, til mennesker med veldig sammensatte behov. Carl Eliassen fra M.A.R.B.O.R.G. spilte inn viktigheten av å

spre de tyngste brukerne, mens statsråd Hauglie påpekte at det også handler om at boligene skal være tilpasset brukernes ulike behov. Leieboerforeningen utdypte denne kommentaren med å si at en fare med tilvisningsmodellen er at den kan sile ut de "enkleste" vanskeligstilte, slik at kommunen sitter igjen med de mer utfordrende gruppene.

Leieboerforeningen avsluttet sin presentasjon med en huskeliste til regjeringen på dette temaet: profesjonell og balansert leiesektor truer ikke eierlinjen; leie til eie må ikke bli et hvileskjær; ikke alle kan leie; man må tørre å snakke om boligsektoren uten å være redde for å miste velgere; og det er viktig å lytte til beboerne. Til slutt kommenterte Andal at det er langt fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet til kommunal bolig, men at det er kort vei fra Akersgata til Tøyen.

Innlegg v/ Ann-Kirsti Brustad, Bikuben

Ann-Kirsti Brustad ønsket å snakke om hvordan det er for folk ute i kommunene, og spesielt for grupper som er tilbake fra rehabiliteringsopphold osv., og deres familier. Det er viktig å understreke at kommunene er "nøkkelpersoner".

For personer med alvorlige psykiske lidelser, kan utfordringene svinge mye. Kommunene burde kunne tilrettelegge bolig også for disse personene. Det er en dagligdags stor påkjenning for mange familier, og etter behandlingsopphold er det problematisk dersom ting ikke er klarert. Tilrettelagte boliger er kjempeviktig. I denne forbindelse spurte Statsråd Hauglie om hvor grensen går mellom en bolig og en institusjon. Mindre institusjoner har gjerne for lite bemanning. Brustad svarte at det også er viktig med et sosialt miljø for å motvirke ensomhet. Det er viktig å koble ulike instanser sammen: bolig, arbeid, osv.

Mange kommuner er ikke forberedt når folk kommer ut fra soning og institusjoner. Når de blir plassert ute i gamle miljøer er det en stor samfunnskostnad. Kommunene må få lovpålagte rutiner slik at prioriterte områder forbedrer boligene. Det er viktig å sikre forutsigbarhet og forhindre utkastning. I den forbindelse trenger vi et bedre varslingssystem til sosialtjenesten i kommunene. Slik det er nå går det rett til utkastning heller enn tiltak for å sikre at en får bli i bolig. Kanskje man har fått tillagt en bolig, men ikke får det slingringsmonnet eller den tilpassingen som situasjonen skulle tilsi. Mange kommuner mangler også gode rehabiliteringsplaner, eller rehabiliteringsplanene deres er ikke lange nok. Man klarer ikke alltid forholde seg til korte perioder på f.eks. tre år dersom man er veldig syk. Dette påfører masse ekstra stress for bruker og hindrer god rehabilitering og tilbakeføring til samfunnet.

Foreningen avsluttet med å understreke viktigheten av samspill mellom de det faktisk gjelder og tiltakene i kommunen. Det trengs ytterligere utviklingstiltak som tar brukerne og pårørende på alvor. Et hjertesukk fra foreningen er et ønske om at man skal gå inn litt overordnet. Hvordan er samhandlingen? Hvem er gruppene det gjelder og hva slags bistand trenger de? Per nå har ikke kommunene plikt utover det å hjelpe å finne bolig, og noen kommuner skygger unna ansvaret sitt. Det er store utfordringer med samhandling.

Innlegg v/ Cathrine Austrheim, Aleneforeldreforeningen

Cathrine Austrheim startet sitt innlegg med å fortelle at for aleneforsørgere er det økonomiske gjerne hovedutfordringen. 52 pst. av aleneforsørgere leier bolig – dette er en tankevekker i seg selv. Det er stort sett økonomien som gjør at man ikke har råd til å eie bolig. En del av disse personene lever i lavinntekt, men det er ikke bare dem som omfattes av dette problemet. Problemet er ofte med bankene, og at man ikke får muligheter. Ofte ender man opp med å betale mer i leie enn om man skulle eid. Dette handler også om barn og barns usikkerhet. De trenger trygghet og forutsigbarhet. Disse familiene må leie på privatboligmarkedet, der aleneforeldre med små barn ikke er en attraktiv gruppe å leie ut til. Dette er utfordrende for aleneforsørgere, som er en utsatt gruppe. Det private leiemarkedet burde reguleres bedre gjennom skattlegging.

Det kommunale tilbudet er ikke bra nok, og man risikerer å havne steder som ikke er egnet for barnefamilier. Et eksempel på dette er da en person etter å ha vært på krisesenter ble plassert i kommunal bolig nær venner av sin voldelige eksmann, i et miljø med masse rus- og voldsproblemer. Dette blir retraumatisering.

Startlån er bra, men det er per dags dato ikke nok midler til å hjelpe alle, og Aleneforeldreforeningen ønsker at potten skal økes. Bostøtten bør også økes, da det ikke er samsvar mellom bostøtten og utleiepris. En av foreningens viktigste fanesaker er at barnetrygden ikke bør regnes som inntekt på sosialhjelpen, og at den også bør økes for de med barn over seks år. På dette punktet ønsket Statsråd Hauglie å kommentere prioritering mellom dette tiltaket og styrking av barnehage/SFO for målgruppen. For familier som periodevis sliter økonomisk vil kanskje sosialhjelp være en mer kortsiktig hjelp i forhold til barnehage/SFO. Austrheim svarte da at akkurat økonomisk sosialhjelp kan være veldig viktig i en overgangsfase for å hindre at man faller ut. Med dette avsluttet hun innlegget for Aleneforeldreforeningen.

3. Dialog

Statsråd Mæland takket for gode innlegg og inviterte til dialog. Hun ønsket å kommentere forholdet mellom kommune og stat, ettersom flere av innleggene tok opp ansvar som burde pålegges kommuner. Kommunene har selvstyre, og det må de fortsette å få lov til å ha. Regjeringen mener at man ikke bør lovfeste alt og at det uansett vil være vanskelig å gjøre nettopp det – hvor blir da den kommunale friheten av? Bikuben svarte at de forstår det. Samtidig er det mange problemer som går igjen i mindre kommuner, og de vil derfor gjerne likevel ta opp det med samhandling.

Statssekretær Gimse ønsket å spørre om hvordan man opplever engasjementet ute i kommunene. Handler det om hvem som sitter i styrene, osv.? Carl Eliassen fra M.A.R.B.O.R.G. svarte at de opplever at det i stor grad avhenger av sentrale personer i kommunene og om de er engasjerte.

Statsråd Hauglie spurte om det største problemet er mangel på tilpassede boliger for personer med mer sammensatte utfordringer heller enn mangel på boligmasse generelt. Statsråd Mæland uttalte at hun oppfattet det som at Leieboerforeningen ønsker mer

boligmasse. Gjengs leie var ment til å løse noen av utfordringene med for lav boligmasse. Brustad fra Bikuben svarte at det løses på forskjellige måter på ulike steder, da det noen steder handler om boligmasse, men at det andre steder handler mer om tilrettelegging. Hun viste så til et godt eksempel fra Harstad der det ble mer brukermedvirkning til boligkontoret. De har en veldig engasjert person som jobber der, og det gjør en god strategi og at det blir godt arbeid. Det er viktig med god medvirkning. Andal fra Leieboerforeningen kommenterte at hun trodde formålet med gjengs leie var god, men at man ikke tok høyde for den enorme prisstigningen som kom. Dette har hatt ekstremt store konsekvenser blant annet i Oslo. Fordi gjengs leie er så høy, blir leieboerne filter mellom staten og kommunene. Når man ser på de kommunale leieboligene i Oslo ser man et enormt etterslep på bolig. Man sammenligner priser på helt ulike standarder. Oslo kommune tar ikke hensyn til bomiljø når de setter prisene, og husleien stiger høyt omtrent hvert tredje år der man får et stort hopp uten at boligen har blitt bedre.

Statsråd Hauglie kommenterte at flere av foreningene hadde nevnt det å bli låst inn i fattigdom og stilte spørsmål til hvordan man kan sørge for at folk kommer seg ut. Skal man regulere prisen eller bidra til boligmobilitet? Det er viktig at det blir et visst gjennomtrekk og at folk ikke blir låst fast. Andal fra Leieboerforeningen påpekte at gjennomstrømningsmodellen er et onde for beboere. Hun ga som eksempel en aleneforelder som betaler 17 000 kroner i kommunal husleie. Denne personen er gjerne i et lavtlønnsyrke og vil tape på å jobbe ettersom bostøtten da blir fratatt. Dette er et dilemma som viser utfordringer med innelåsningseffekter. Utenforskap har veldig store konsekvenser både for individet og for samfunnet. Statsråd Mæland sa seg enig i det og fortalte at det er derfor regjeringen er opptatt av å forhindre dette med blant annet inkluderingsdugnaden.

Brustad fra Bikuben ønsket å kommentere at man må se i sammenheng at noen har gått fra f.eks. omsorgsboliger til å være på tiltak. De kvalifiserer ikke lenger til omsorgsbolig, men noen vil ikke ha mulighet til å leie alene eller eie egen bolig på grunn av store behov for hjelp og tilrettelegging. Rehabilitering går for fort for noen.

Eliassen fra M.A.R.B.O.R.G. ønsket å svare på Statsråd Hauglies tidligere spørsmål om hva som manglet. Han påpekte at det generelt fins en del gode tilbud for de som har behov for litt hjelp og bistand, men at tunge rusbrukere og eventuelle andre med store problemer ofte fortsatt blir plassert samme sted. Hauglie ønsket å supplere dette med at det er trappetrinn av ulike boligbehov for disse utsatte gruppene, og at det ikke er samme tiltak som trengs for alle.

Andal fra Leieboerforeningen ønsket å løfte et eksempel på en problematisk situasjon som hadde oppstått med bostøtten. For et leilighetskompleks hadde Oslo kommune oppført seg som en dårlig utleier og det hadde vært dårlig rehabilitering. På grunn av dette oppstod et problem som gjorde at beboerne var uten varmt vann i to uker uten å få informasjon, og flere ble alvorlig syke. Det handlet om dårlig vedlikehold av varmtvannstanker osv. Leieboerforeningen var først i dialog med Boligbygg, men hjalp så kommunalboerne med rettslige krav. De hjalp dem med å søke erstatning, og fikk 65

leiligheter til å søke erstatning fra Boligbygg. Når noen av disse beboerne så fikk erstatning på 1000-2000 kroner, ble bostøtten tatt vekk. Dette er selvsagt veldig problematisk. Statsråd Mæland sa seg enig i dette, og svarte at det ikke er meningen at folk skal ha det sånn.

Brustad fra Bikuben ønsket så å spørre om det kom til å bli en økning i startlån. Statsråd Mæland kommenterte at dette er et politisk spørsmål om statsbudsjettet. Regjeringen ønsker at startlån skal være for de som trenger det mest, ikke at det skal være en universell ordning.

Statssekretær Vikre kommenterte at det ikke er noen utdanning for å bli spesialist på å hjelpe folk å få en egnet bolig. Han lurte dermed på om det er et problem at folk som jobber med dette ikke har nok kompetanse, og om det eventuelt er noe som kan gjøres her. Anstad fra Leieboerforeningen svarte at det er mange flinke kommunalt ansatte, men at det er mye silotenkning mellom de ulike etatene. For eksempel snakker ikke NAV og Boligkontoret sammen. Det er veldig høy terskel for å komme gjennom hos kommunale etater. Det boligsosiale arbeidet blir ikke like smidig som det kunne ha vært, og det er forbedringspotensiale i kommunestrukturen. Brustad fra Bikuben påpekte at det finnes kompetanse, men at man trenger gjerne å få hjelp samlet. Særlig er dette et problem i mindre kommuner. For å få gode effekter, trenger man mer på kompetansesiden. Videre ble det påpekt at det trengs en heving av boligsosial kompetanse i NAV-kontorene. NAV Frogner har et prosjekt der man går hjem til folk heller enn at folk må komme tilbake til dem. Dette er et interessant prosjekt.

4. Avslutning

Statsråd Mæland avsluttet med å forsøke å oppsummere møtet og takket for alle innspill som hadde kommet. Hun understrekte at samtalen ikke er over enda, og setter pris på skriftlige innspill og mer dialog.